

I Stensbæk Plantage kan man opleve det mest fantastiske vindblæste landskab. Som sådan er der nok ikke så meget spektakulært ved et klitlandskab. Men dette ligger midt inde i Sønderjylland, og således langt fra Vesterhavskystens klitter.

Klitområdet er enormt. Man kan vandre ad skovdistriktets afmærkede vandreruter, men størst fornøjelse får man ubetinget, hvis man forlader det etablerede stisystem. - Og færdes man stille, kan man være heldig at se rådyr, ræv eller måske hugorm.

Udsigt fra toppen af bakkeøen "Ballumbjerg".

Fra p-pladsen ved "Goliats Hoved" kan man vandre ad den afmærkede rute, der begynder på den anden side af Stensbækvej overfor p-pladsen. Følg ruten indtil der dukker en markant og ret stejl bakke op i det fjerne. Gå op på bakken – det er en såkaldt bakkeø. Bakkeøen er en istidsdannelse fra næstsidste istid. Her kan man finde et godt sted at sætte sig, hvorfra der er godt udsyn ud over det vindblæste landskab. På bakkeøen vokser der revling, side om side med guldblomme, timian, lyng, tormentil og meget mere. De fleste planter er i øvrigt fine snapseurter.

Prøv nu i tankerne, at fjerne al vegetation fra det område der ligger for foden af bakken. Så vil man se et fladt slettelandskab der udelukkende består af sand og grus. Begge dele er oprindeligt aflejret af strømmende vand, der løb ud foran Hovedstilsandlinien der stod øst for området i sidste istid.

Klitområdet er et indsande

Det tog et stykke tid før planterne begyndte at indvandre til området efter istiden. For klimaet var koldt i en lang periode selv efter at isen var smeltet væk fra landjorden. Det gav optimale betingelser for vinden, der kunne boltre sig i det løse sand, der jo intet steds var bundet af vegetationen. Herved blev der dannet en række klitter. Fra toppen af bakkeøen, kan man tydeligt se de mange fine små klitter, der nu for længst er overgroet med græsser og urter. Herved holdes sandet og dermed klitformen godt på plads.

Man kalder dette klitområde for et indsande. Indsander er dannet alene ud fra vindens aktivitet. Mange indsander har dog først fået deres endelige form i jernalderen og historisk tid. Området ligger på smeltevandssletten mellem Gram og Toftlund bakkeø. Præcis hvornår indsandet har fået sit nuværende udseende er svært at fastlægge, da området formodentligt har været udsat

Foto: Tove Stockmarr.

Guldblomme, Stensbæk.

for sandfygning ad mange omgange. Formodentligt har det fået sin nuværende form i en periode med voldsom sandflugt omkring 1500-1700 tallet.

Klitter og "klimper"

Selv om flere af klitterne ligner almindelige flyvesandsklitter, som dem vi kender fra f.eks. Vesterhavskysten, så kan klitterne i Stensbæk Plantage ikke umiddelbart sammenlignes. Tag et kig omkring! Det er karakteristisk for flere af klitterne, at de ligger hver for sig på sletten, er lige høje, og har flade toppe, som om de engang havde været en del af et større og fladt liggende område.

Klitterne i Stensbæk, eller "klimperne" som de også kaldes, er opstået ved at sandet visse steder er blæst væk. Vandindholdet og plantematerialet indvirker afgørende på vindens virksomhed og klit udviklingen. Hist og her har sandet været vådt og har kunnet modstå vinderosionen. Det, man i dag ser som flade, men højt opragende partier, er således et slags "omvendt relief" af den oprindelige sandflade. Det omkring liggende tørre sand er simpelthen blæst væk, således at klimperne markerer partier i området som oprindeligt var våde.

Området er fredet og står tilbage som en rest af menneskers forsøg på at opdyrke den magre og sandede smeltevandsslette. En vandretur i området byder på rig lejlighed til at lægge sig i lyngen og lade tankerne vandre tilbage i tiden.

Foto: Tove Stockmarr

Klimper ved foden af Ballumbjerg. Denne specielle landskabsform står i dag tilbage som et slags omvendt relief af den oprindelige sandflade.

Stensbæk Plantage Et vindblæst landskab fra istiden?

Kan vinden danne landskaber? Ja, i høj grad. Vi kender det nok alle sammen. Man står på sandstranden en sommerdag med de bare ben og mærker en stikkende fornemmelse omkring benene. Det er sandkornene, som flyver hen over den våde strand. Og hvis der er nok sand og vind, så dannes der ofte klitter.

Når man hører om klitter og klitlandskaber tænker man nok først og fremmest på Vesterhavet eller de nordsjællandske kyster. Men klitlandskabet i Stensbæk Plantage ligger langt fra havet. Faktisk ligger de helt inde midt i Sønderjylland.

Hvor:

Stensbæk Plantage ligger godt 7 kilometer vest for Gram i Sønderjylland.

Koordinater:

55.27466
8.944405

Find flere steder på:
www.geus.dk/naturperler

GEUS

www.geus.dk

Tekst:

Geolog, naturvejleder Tove Stockmarr